

Gemensam lägesbild Ånge kommun

Diarienummer

- Mål** Mål beskriver vad kommunen ska uppnå. Den är många gånger abstrakt och beskriver sällan sättet som det uppnås på. De kan innehålla långsiktiga perspektiv och beskriver verksamhetsområden som ska utvecklas och i vilken riktning.
Exempel på mål: Mål och prioriteringar.
- Plan** Kommunens mål omsätts till handling oftast genom en plan. De beskriver närmare hur verksamheten ska arbeta för att uppnå satta mål.
Exempel på plan: Verksamhetsplan.
- Riktlinje** Riktlinjer ska ge konkret stöd för hur arbetsuppgifterna ska utföras. De beskriver ramarna och riktningen för området. Riktlinjer ska vara så detaljerade att våra medarbetare ska känna sig trygga i sitt agerande, men utan att detaljstyra ageranden.
Exempel på riktlinje: Riktlinjer för styrdokument.
- Policy** En policy ska ge en princip att hålla sig till; ett sätt att se på en viss företeelse. En policy säger hur vi ska förhålla oss i t ex kommunikationsfrågor, hur vi ser på hemarbete eller hur kosten ska vara för de vi serverar.
Exempel på policy: Kommunikationspolicy
- Regel** Regler ska ge absoluta gränser för vårt agerande. Typiska ord och uttryck i sådana dokument är ”ska”, ”måste” och ”får inte”.
Exempel på regel: Regler för Ånge kommuns borgensåtagande.

Omfattar	(Nämnder och/eller bolag)
Dokumentansvarig	(Arbets titel på chef)
Fastställd av	(Instans)
Fastställd när	(Datum och §§)
Giltig från och med	(ÅÅÅÅ-MM-DD)
Giltig till	(ÅÅÅÅ-MM-DD, max fyra år)

1. Inledning

Enligt *Lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete* (2023:196) har Sveriges kommuner numera ett lagstadgat ansvar att kartlägga brottsligheten och dess konsekvenser inom sina respektive geografiska områden. Kartläggningen ska uppdateras minst vartannat år och utgör ett första steg i en kunskapsbaserad styrningsprocess och en organisatoriskt förankrad viljeinriktning. I sin tur är det kommunstyrelsen, eller den nämnd som kommunfullmäktige beslutar om, som ansvarar för ledningen av kommunernas brottsförebyggande arbete.

I denna inlägga presenteras och analyseras lägesbilden i Ånge kommun inför år 2025. Syftet är att synliggöra fokusområden för det lokala brottsförebyggande och trygghetskapande arbetet. I förlängningen ska lägesbilden genomgå en orsaksanalys, som ska utmynna i en åtgärdsplan som, i sin tur, ska följas upp i enlighet med ovan nämnda lagstiftning. Kartläggningens resultat ska ligga till grund för prioriteringar i den befintliga samverkan mellan Ånge kommun och Lokalpolisområde (LPO) Medelpad. Lägesbilden har utarbetats av Ånge kommun och LPO Medelpad med stöd av Länsstyrelsen Västernorrland respektive Brottsförebyggande rådet. Kartläggningen baseras på följande informationskällor:

- Statistik gällande polisanmälda brott i kommunen
 - Den nationella trygghetsundersökningen (NTU)
 - Statistiska centralbyråns medborgarundersökning
 - Medborgardialoger genomförda av LPO Medelpad
 - Inventering bland nyckelpersoner hos kommunorganisationen
 - Inventering bland nyckelpersoner hos LPO Medelpad
- } Samverkansdialog mellan Ånge kommun och LPO Medelpad

Ovan nämnda underlag är behäftade med olika styrkor och begränsningar för ändamålet att åstadkomma en tillförlitlig och geografiskt heltäckande lägesbild. Av den anledningen diskuteras deras specifika förtjänster och felkällor vartefter resultaten från varje källa presenteras. I sammanhanget bör betonas att lägesbilden inte utgör en *total* redovisning av brottslighetens omfattning och fördelning över samtliga brottstyper i Ånge kommun. Till att börja med utvecklas brottsbalken och andra strafflagar, som narkotikastrafflagen och miljöbalken, över tid varpå nya kriminaliserade gärningar tillkommer och adderas till brottsstatistiken. Förhållandet försvårar jämförelser över tid. I sin tur är många brottskategorier förenade med stora mörkertal, vilket förklaras av att olika straffbelagda företeelser uppvisar varierande upptäcktsrisk och anmälningsbenägenhet (jmf. skadegörelse, misshandel, narkotikaöverlåtelser, bostadsinbrott, olovlig körning etc.). Så kallade *brott mot person* som exempelvis misshandel inbegriper allt som oftast en interaktion mellan målsägande och gärningspersonen. Detta ökar utsikterna för att den förstnämnda parten ska kunna identifiera

den sistnämnda till gagn för delgivning av misstanke. Jämförelsevis finns så kallade *upptäcktsbrott* likt olovlig körning och narkotikaöverlåtelser; två brottskategorier vars avspeglning i anmälningssstatistiken till stor del påverkas av polisiära resurser och prioriteringar. I sin tur kan anmälningssbenägenheten inom vissa brottskategorier påverkas av olika informationsinsatser gällande utsatthet för brott. Liktydigt kan svarstendenserna i trygghetsundersökningar påverkas av liknade medvetandehöjande insatser bland allmänheten.¹ I en kommun likt Ånge med låg befolkningstäthet, låg kriminalitet och i synnerhet få grova brott i förhållande till invånarantalet kan ett enstaka uppseendeväckande (vålds)brott få betydande följdverkningar för de boendes oro att själva utsättas. En ytterligare dimension utgörs av medborgarnas konsumtion av medierapportering om brottsligheten på såväl lokal som nationell nivå. En frekvent och dramatiserad nyhetsförmedling riskerar minska tryggheten då en större andel individer eller vissa demografiska grupper upplever sig själva som potentiella brottsoffer. Mot denna bakgrund blir en tillförlitlig lägesbild, väl avvägda prioriterade insatser mot identifierade utvecklingsområden en konsekvent uppföljning av genomförda åtgärder väsentliga för att motverka en potentiell trygghetsparadox; att förse kommuninvånarna med en korrekt uppfattning av den lokala brottslighetens utveckling och, i sin tur, ge legitimitet åt kommunens och Polismyndighetens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete.

2. Sammanfattning

Den sammanvägda lägesbilden inför år 2025 påvisar att kommuninvånarna hyser en låg oro för att utsättas för brott i en nationell jämförelse. Likväl skapar trafikbrott och vårdslösa beteenden kopplade till motorburen ungdom otrygghet lokalt. Den polisanmälda brottsligheten likväl som den självrapporterade utsattheten för brott är låg ur såväl ett riksperspektiv som ett regionalt perspektiv. Anmälningssstatistiken uppvisar en påfallande stabilitet under det gångna decenniet med två undantag. För det första har kort- och kreditbedrägerierna ökat väsentligt fram till idag. För det andra har ökat antal trafikbrott registrerats sedan år 2022. Parallellt föreligger en oroväckande trend med narkotikabruk allt längre ned i åldrarna, olovliga körningar och rattfylleri bland ungdomar och svårigheter att erbjuda stöd till invånare utsatta för våld i nära relationer likväl som till deras våldsutövare. Kartläggningen påvisar behovet av ett förebyggande arbete rörande narkotikabrott, trafikbrott och våldsbrott, vilket ligger i linje med de strategiska prioriteringar som Ånge kommun enats om i sin samverkan med Lokalpolisområde Medelpad.

¹ Ett illustrativt exempel kan hämtas från en förebyggande insats mot bostadsinbrott där boende i småhusområden mottog information om hur de lämpligast kunde minska risken att utsättas. Insatsens syfte var ytterst att öka de boendes iakttagningsförmåga för okända personer eller fordon i grannskapet. Målet att öka den sociala kontrollen och därmed upptäcktsrisken visade sig emellertid resultera i en trygghetsparadox; medan den statistiska sannolikheten att utsättas för bostadsinbrott minskade så ökade oron att utsättas bland de boende till följd av ett förstärkt riskmedvetande. Källa: *Staffanstorpsmodellen – En utvärdering av att förebygga bostadsinbrott med MärkDNA* (Jonsson, 2017).

3. Kommunfakta: Geografi, demografi och organisation

Ånge kommun är beläget i Västernorrlands län med en landareal motsvarande 3 296 kvadratkilometer. I mitten av 2024 var 9 046 personer mantalsskrivna i kommunen. Det motsvarar en befolkningstäthet på 2,97 invånare per kvadratkilometer, vilket kan jämföras med riksgenomsnittet om 26 invånare per kvadratkilometer. Under de senaste 10 åren har antalet kommuninvånare minskat med fyra procent; den näst största procentuella minskningen i Västernorrlands län efter Sollefteå kommun under samma tidsperiod. Den demografiska sammansättningen utmärks av en större andel seniora invånare (64 år och äldre) än riksgenomsnittet. Medelåldern i Ånge är 46,5 år, jämfört med 43,7 år i länet och 41,2 år i riket. I slutet av år 2023 räknades 57 procent av kommuninvånarna vara i arbetsför ålder (16–64 år). Andelen arbetslösa (16–64 år) uppgick till 4,7 procent; den vid tiden lägsta nivån bland Västernorrlands kommuner som i ett länsgenomsnitt motsvarade 6,0 procent. I riket som helhet uppgick andelen arbetslösa i samma åldersspann till 6,8 procent.

Kommunens huvudort är Ånge som samlar nästintill en tredjedel av samtliga kommuninvånare. Den resterande landytan består till övervägande del av skog med den reglerade älven Ljungan med ett biflöde från Gimån. Kommunen kan stoltsera med hela 33 naturreservat. Ånge kommun genomskärs av Riksväg 83 och Europaväg 14 (E14) som går västerut mot Östersund och Trondheim i Norge samt österut mot Sundsvall. Det genererar periodvis en frekvent och tät persontrafik till flera av rikets skidorter. Ånge är en av de största järnvägsknutarna i landet där en del farligt gods samt mycket personaltrafik passerar. Den regionala kollektivtrafiken består av busstrafik, tågtrafiken mellan Sundsvall-Trondheim samt taxi. Vinterhalvåret utgör en högsäsong för skoteråkning, fiske och fjällaktiviteter. Under sommarhalvåret arrangeras eventet Ljungarocken som lockar upp till ca. 10 000 personer och Kulturnatten med en uppslutning på ca. 2000–3000 besökare. Bland kommunens turistområden återfinns den anrika pilgrimsleden S:t Olavsleden som går från Selånger till Trondheim samt Boda Borgs Äventyrsanläggning, Camp Mid Adventure och Mitt Sverige Cupen. Detta innebär att besöks- och invånarantalet i kommunen fluktuerar kraftigt beroende på säsong och väderlek.

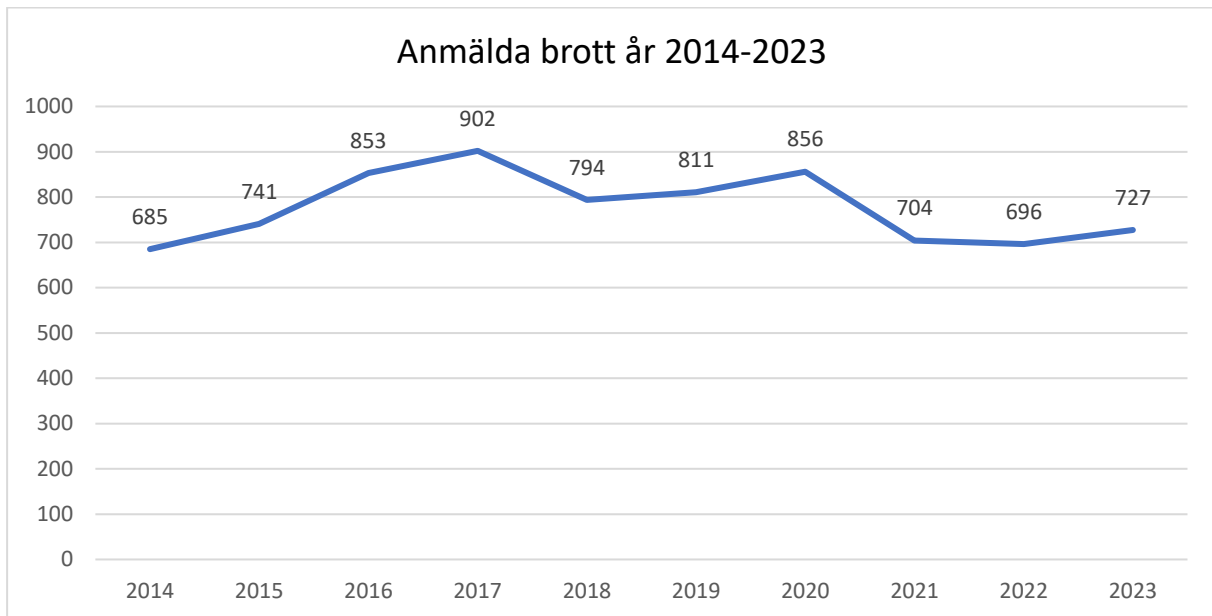
I Ånge kommun pågår för närvarande möten inför omfattande industrietableringar. Företaget RES planerar att bygga en vätgasfabrik i Alby med byggstart 2026 och driftstart 2028, samt en mindre vätgasfabrik i Ljungaverk med byggstart 2026 och driftstart 2027. Parallellt fortskrider en etablering av vindkraftsverk runt om i kommunen och i grannkommunen Timrå förväntas det kinesiska green-techbolaget PTL att bygga en grafitfabrik. Industrietableringarna inom och i anslutning till kommunen renderar fler arbetstillfällen och därmed en förhoppning om fler invånare och en bredare skattebas. Samtidigt som industrietableringar möjliggör en befolkningstillväxt, ett utökad serviceutbud och ny infrastruktur riskerar det att få negativa konsekvenser i form av en ökad och mer komplex brottslighet likt människohandel, arbetsexploatering, penningtvätt, våldsbrott, stölder och välfärdsbrott. Det finns också risker kopplade till samhällsbyggnadsprocessen likt att trygghetsperspektiv inom bebyggelseplanering bortprioriteras när många beslut och genomförs på kort tid. En ytterligare utmaning med en ökad befolkning rör polisens närvaro i lokalsamhället. Även om antalet

polisutbildade har ökat sedan Polismyndighetens omorganisation år 2015 föreligger en risk att den polisiära lokala resursen inte kan dimensioneras i förhållande till samhällsutvecklingens omstöpanande konsekvenser. Sammantaget ställer storskaliga ekonomiska investeringar av utländsk kapital och snabba demografiska förändringar höga krav på ett både lokalt och gränsöverskridande strukturerat och långsiktigt brottsförebyggande arbete.

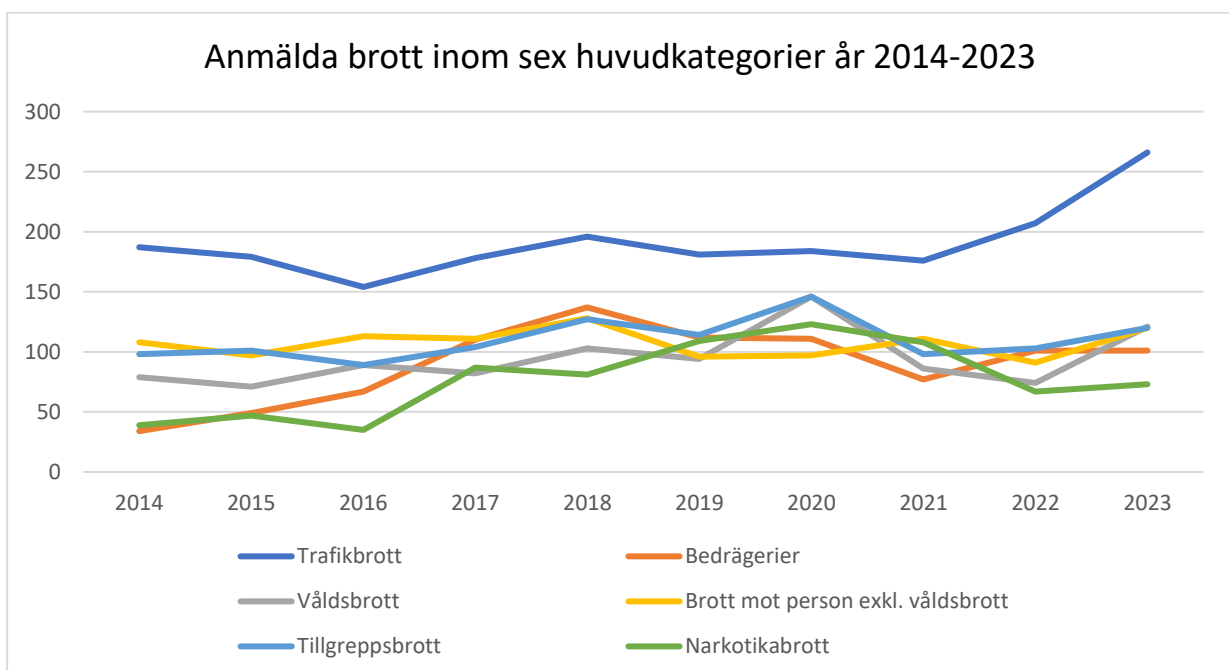
I Ånge kommun hanteras det *strategiska* brottsförebyggande arbetet av Trygghetsrådet, som motsvarar ett traditionellt lokalt brottsförebyggande råd som rapporterar till kommunstyrelsen. Trygghetsrådet har till uppgift att främja trygga livsmiljöer i kommunen med utgångspunkt i den föreliggande kartläggningen. Trygghetsrådets arbete samordnas av en tjänsteperson som vars ansvar för brottsförebyggande åtaganden motsvarar en halvtidstjänst. I sin tur utförs det *operativa* brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet av Klaragruppen som är underställd Trygghetsrådet. Nämnade grupper samverkar med en rad aktörer i sitt löpande lägesbildningsarbete och genomförande av insatser; skolväsendet, ungdomsgårdarna, fältassistenter, kuratorer, räddningstjänsten och HVB-hem respektive LSS-boenden samt Norrtåg. Dessa verksamheter förser Trygghetsrådet månadsvis med lägesrapporter baserade på en checklista om sociala risker. Återkommande dokumenterad problematik ligger till grund för prioriterade sakområden i den samverkansöverenskommelse respektive det medborgarlöfte som tecknats mellan kommunen och Lokalpolisområde Medelpad.

4. Polisanmälda brott i Ånge kommun

Kartläggningen inleds med en redovisning av det totala antalet anmälda brott under år 2014 till och med 2023 och omfattar alla straffbelagda gärningar som registrerats hos Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Tullverket och Ekobrottsmyndigheten. Statistiken omfattar inte anmälda händelser som efter handläggning inte visade sig vara brott. Som framgår av diagrammet nedan inleds det aktuella decenniet med en iögonfallande ökning med en toppnotering under 2017. Under följande sju år observeras en succesiv minskning av totalen anmälda brott som planar in på en obetydligt högre nivå än vid utgångsläget. Inga trendbrott kan utläsas inom de kategorier där allmänheten normalt ligger bakom en polisanmälan. När anmälningsstatistiken kontrolleras i förhållande till befolkningsutvecklingen kan konstateras att Ånge kommun vid årsskiftet 2014 hade 9 493 invånare och vid årsskiftet 2023 9 109 invånare. Det motsvarar 72 anmälda brott per 1000 invånare under 2014 respektive knappt 80 anmälda brott per capita ett decennium senare. Jämförelsevis var riksgenomsnittet 143 brott anmälda per capita under 2023 med motsvarande antal för Polisregion Nord var 109. Brottslighetens ökning per capita i Ånge kommun är emellertid skenbar och förklaras av en minskad befolkning. Sammantaget konstateras att den polisanmälda brottsligheten är låg i kommunen ur såväl ett riksperspektiv som ett regionalt perspektiv.

För att nyansera utvecklingen har statistiken brutits ned över sex huvudsakliga brottskategorier i diagrammet nedan. Under åren 2014–2023 omfattar dessa händelser omkring 80 procent av samtliga polisanmälda brott på årsbasis i kommunen. I fallande ordning utgör trafikbrott inklusive brott mot lokala trafikföreskrifter, narkotikabrott och bedrägerier följt av brott mot person undantaget våldsbrott samt tillgreppsbrott samt våldsbrott (huvudsakligen misshandel) de mest framträdande under tidsperioden. Med undantag för trafikbrott inklusive brott mot lokala trafikföreskrifter och bedrägerier håller sig alla brottskategorier inom ramen för årsvisa

fluktuationer under den aktuella perioden. Ökningen av antalet registrerade brott i trafikmiljön förklaras i allt väsentligt av polisiära prioriteringar och resursfördelning; ägnar polisen mer tid

åt riktade kontroller kommer de sålunda att upptäcka en större andel lagöverträdelser. Bakom ökningen av anmälda bedrägerier ligger huvudsakligen tillvägagångssätt med social manipulation som ”spoofing” och ”phishing” med syftet att komma över målsägandes betalkorts- och/eller bankuppgifter.

Till synes rör det sig om en låg nivå av anmälningar inom samtliga sex utvalda brottskategorier i förhållande till invånarantalet. Antalet upptäckta trafikbrott inklusive brott mot lokala trafikföreskrifter uppvisar en återgång till ursprungsvärdet under det gångna decenniet. Statistiken över brott mot person exklusive våldsbrott innefattar exempelvis olaga hot och ofredanden. Denna har förändrats minst av de sex kategorierna över tid. Parallellt kan konstateras att ökningen av antalet anmälda våldsbrott är skenbar. Bakom utvecklingen från 79 fall år 2024 till 121 fall år 2023 ligger en toppnotering år 2020 med 146 fall. Toppnoteringen förklaras sannolikt i förändringar av rutinaktiviteter, upptäcktsrisk och anmälningsbenägenhet under tidsperioden. Under år 2020 och större delen av 2021 förelåg restriktioner för sociala sammankomster till följd av utbrottet av Covid-19. Pub- och restaurangbesöken minskade och sålunda även berusningsgraden på offentlig plats. Samtidigt spenderade en större andel kommuninvånare mer tid inom hemmets väggar med konsekvenser för såväl ett eskalerande våld i dysfunktionella relationer som för mörkertalets omfattning.

4.1 Brott i trafikmiljön

I detta stycke behandlas utvecklingen av antalet registrerade brott i trafikmiljön under åren 2014–2023. Sammanställningen inkluderar dels de brott som regleras i trafikbrottslagen (1951:649), dels trafikförordningens bestämmelser om överträdelser av lokala trafikföreskrifter.² Inledningsvis konstaterades en ökning av aktuella lagöverträdelser från och med 2022. Toppnoteringen inträffade under 2023 då totalt 103 trafikbrott och 163 överträdelser av lokala trafikföreskrifter registrerades i Ånge kommun. I den första kategorin utgörs majoriteten av olovliga körningar; de senaste fyra åren har antalet upptäckta fall pendlat mellan 17 och 29 per år. Olovlig körning avser vanligtvis att någon framför ett fordon utan körkortsbehörighet, att köra A-traktor över för fordonstypen tillåten hastighet alternativt framföra en trimmad moped. Majoriteten av dem som anmäls för olovlig körning är mellan 15 och 17 år. Det näst vanligaste överträdelserna av trafikbrottslagen rör rattfylleri under påverkan av enbart alkohol eller av både alkohol och narkotika; de senaste fyra åren har antalet upptäckta fall pendlat mellan 11 och 29 per år. Sammantaget är antalet registrerade brott i trafikmiljön lågt både per capita och ur ett riksperspektiv. I föreliggande kartläggning saknas emellertid uppgifter om hur många av dessa unika lagöverträdare i kommunen som återfallit i liknande brottslighet under mätperioden. Sådant underlag skulle behövas för att avgöra behovet av indikerad prevention och vara förenlig med riksdagens nollvision in att ingen ska omkomma eller skadas allvarligt i trafiken. Enligt Brottsförebyggande rådet är återfallsfrekvensen för

² I *trafikbrottslagen* (1951:649) ingår olovlig körning, rattfylleri, rattfylleri under påverkan av narkotika och grov vårdslöshet i trafik. I *trafikförordningen* (1998:1276) finns en generell skrivelse om att en förare som begår en överträdelse av en lokal trafikföreskrift gör sig skyldig till brottet otillåten fordonstrafik.

olovlig körning på riksnivå betydlig högre än för rattfylleribrott. Av dömda för olovlig körning återfaller knappt 40 procent inom ett år och drygt 50 procent inom tre år. Motsvarande andelar för rattfylleribrotten är drygt 10 respektive drygt 20 procent.

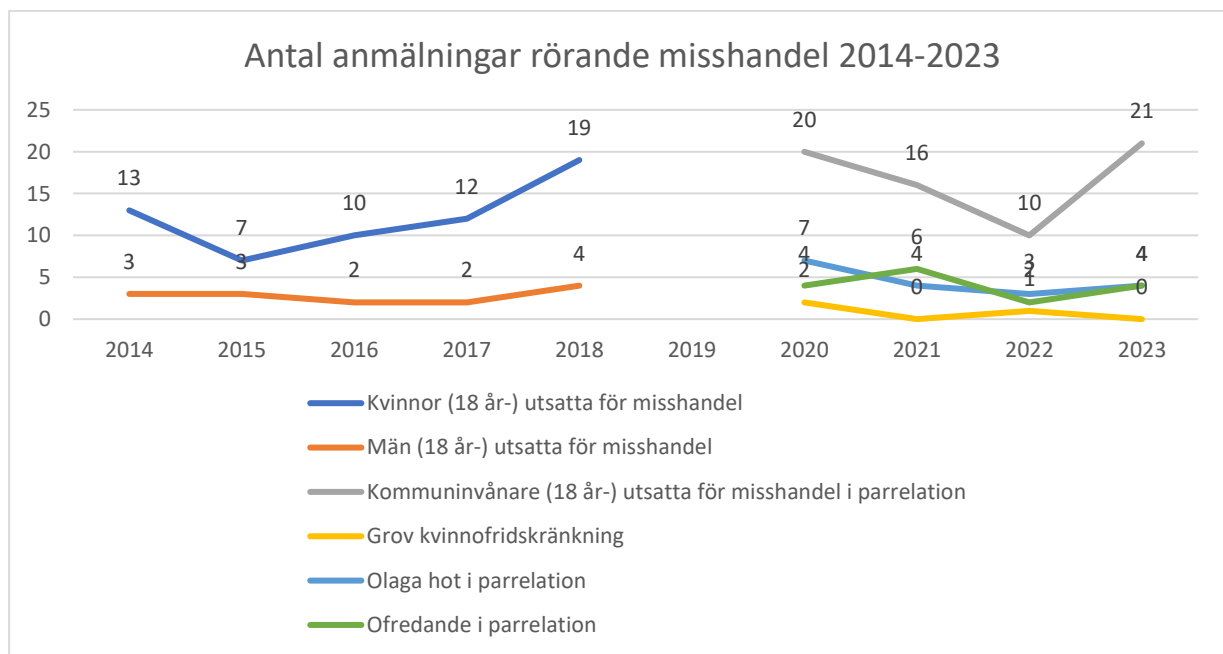
Det finns ett utbrett motorintresse bland kommunens ungdomar och A-traktorer har en framträdande roll i deras samvaro såväl logistiskt som socialt. Denna umgängesform har emellertid baksidor i form av återkommande ordningsstörningar i form av tomgångskörning och stereomusik på hög volym i bostadsområden under kvällar och helger. Enligt kommuninvånare och näringsidkare finns därtill en återkommande problematik med fortkörningar och langning av alkohol samt narkotikaöverlåtelser. Lokalpolisområde Medelpad rapporterar även om olovliga körningar, rattfylleri och att unga kvinnor erbjuder sexuella tjänster till jämnåriga och äldre män mot ersättning. Underförstått väljer alltför många av kommunens ungdomar ostrukturerade umgängesformer på sin fritid. Med ostrukturerade aktiviteter avses planlös samvaro barn/ungdomar emellan utan vuxennärvaro. I sådana situationer är den sociala kontrollen försvagad och vuxenvärldens utsikter att sätta gränser för riskfyllda beteenden obefintlig. Inom forskningen råder konsensus om att ostrukturerade aktiviteter är en riskfaktor i fråga om ungdomars deltagande i kriminalitet generellt och deras bruk av cannabis specifikt. Sammantaget är ungdomars förhållanden utanför hemmet en fortsatt central aspekt av lägesbilsarbetet. Uppenbarligen ägnar sig ett inte oväsentligt antal av de unga kommuninvånarna åt gränslösa beteenden som riskerar få rättsliga konsekvenser eller rent av dödlig utgång.

4.2 Våldsbrott

Detta avsnitt inleds med att studera våldsbrottslighetens utveckling i kommunen. Jämställdhetsmyndigheten benämner våld som avsiktlig användning av fysisk kraft mot en part som resulterar i eller med stor sannolikhet kan resultera i psykiska skador, ekonomisk förlust, personskador eller dödsfall alternativt nödgar berörd part att göra något mot sin vilja.³ I synnerhet avses misshandel och personrån. Inledningsvis konstaterades få anmälda våldsbrott i Ånge kommun under åren 2014–2023 och att de varken minskat eller ökat under perioden. Under 2014 anmäldes sju våldsbrott per 1000 kommuninvånare och knappt åtta dito under 2023. Jämförelsevis var riksgenomsnittet nio våldsbrott anmälda per capita under 2023, vilket placerar Ånge på plats 173 av 290 i rankningen av kommuner med flest antal anmälda våldsbrott. Bakom placeringen ligger en låg förekomst av våld i offentlig miljö. Under 2023 inkom totalt nio anmälningar rörande misshandel på offentlig miljö. I sex av dessa fall var målsägande och gärningspersonen obekanta med varandra. Sex av de målsägande var män, resterande var kvinnor och samtliga var 18 år eller äldre. Det bör sägas att misshandelsbrott i offentlig miljö i stor utsträckning involverar obekanta individer och sker i anslutning till nöjeslokaler med utskänkningstillstånd. Då detta utbud är begränsat i kommunen så ligger också den registrerade utsattheten på låga nivåer.

³ Källa: Jämställdhetsmyndigheten; <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/att-forebygga-mans-vald-mot-kvinnor/inget-att-vanta-pa-som-digital-handbok/beskriv-vald-som-problem/> [2024-06-10]

Med det sagt uppvisar olika våldsbrott olika utvecklingsriktningar inom ramen för den övergripande trenden. Därmed finns goda skäl till att skärskåda den tillgängliga statistiken över våld i nära relationer, som i synnerhet utövas inom hemmets vägar. Socialstyrelsen definierar fenomenet i ett brett spektrum; pojkars och mäns och våld mot närstående flickor och kvinnor, flickors och kvinnors våld mot närstående pojkar och män, våld mot barn inom familje- och/eller släktkonstellationer, våld mellan syskon, våld i ungas parrelationer och hedersrelaterat våld mot närstående samt inom prostitution och människohandel.⁴ Sedan den 1 juli 2021 utgör även barn som bevittnar våld mellan närstående brottsoffer i juridiskt hänseende (Åklagarmyndigheten). Nationellt centrum för kvinnofrid har uppskattat mörkertalet på riksnivå till omkring 96 procent, som utgör ett genomsnitt då avsedda företeelser som olaga hot, misshandel och våldtäkt uppvisar sinsemellan varierande anmälningsbenägenhet. Enligt centrumets senaste omfångsundersökning (2024) hade 20 procent av de tillfrågade kvinnorna och 8 procent av männen sedan sin 18 årsdag utsatts för någon av nämnda företeelser vid åtminstone ett tillfälle av en aktuell eller tidigare partner. I den senaste Nationella trygghetsundersökningen uppgav jämförelsevis 15 procent av de kvinnliga respektive 12 procent av de manliga respondenterna (16–84 år) att de blivit utsatta för någon typ av våld i nära relation under 2022. En reservation ska utfärdas för att de bärande begreppen våld och relation inte tillämpas på ett likvärdigt sätt i nämnda undersökningar. Våld i en nära relation är underförstått en mer mångfacetterad företeelse än våld i en parrelation.

Det föreligger betydande svårigheter att uppskatta utsattheten för våld inom nära relationer generellt och i parrelationer specifikt på kommunnivå. På grund av förändringar i

⁴ Källa: Socialstyrelsen; <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker--juridisk-handbok/2023-6-8592.pdf> [2024-06-10]

registreringsförfarandet är anmälningsstatistiken inte jämförbar över tid.⁵ Tillgängliga underlag för Ånge kommun avser åren 2014–2018 respektive 2020–2023. Beakta att statistiken från respektive tidsspann inte är likvärdig och att den sålunda inte är jämförbar. Enligt diagrammet ovan anmälde varje år mellan 7 och 19 kvinnor att de blivit utsatta för misshandel⁶ under den första tidsperioden. Notera att siffrorna omfattar målsäganden som både var bekanta och obekanta med gärningspersonen och därför utgör ett trubbigt mått på våld i nära relation. Den andra tidsperioden omfattar emellertid både de kvinnor och män som anmält misshandel *inom ramen för en parrelation*. För denna period finns även underlag för antalet registrerade grova kvinnofridskränkningar samt olaga hot och ofredanden i parrelationer. Det saknas underlag gällande hur många av fallen som involverade målsäganden och gärningspersoner med gemensamma minderåriga barn.

Lokalpolisområde Medelpad erfar att endast fem procent av polisanmälningarna i detta avsnitt har initierats av målsägande. Brotten kommer annars till polisens kännedom via grannar eller närstående alternativt offentliga verksamheter som gör orosanmälningar gällande målsägandes barn.⁷ I nuläget handhar kommunens socialtjänst med ett fåtal ärenden med längre historik och vars problematik är bredare än enbart utsatthet och utövande av våld. För närvarande saknar Ånge kommun en kvinnojour och våldsutsatta invånare blir därmed ofta hänvisade till stödverksamheter i Sundsvall och/eller Östersund.

En ytterligare dimension av våld i nära relationer rör gärningar med hedersmotiv. Den 1 juni 2022 adderades hedersförtryck till brottsbalken, men sedan tidigare finns en särskild straffskärpningsgrund om att hedersmotiv ska utgöra en försvårande omständighet när en domstol ska avgöra påföljden. I nuläget saknas statistik över antalet anmälda brott med motivet att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps anseende. LPO Medelpad har inga anmälningar inom den kategorin under åren 2022–2023. Enligt socialtjänsten i Ånge finns stora svårigheter att upptäcka hedersförtryck när de mottager oro för barns välmående eller inleder en utredning om våld i en familj, men det utesluter inte att problematiken återfinns bland vissa demografiska grupper i kommunen.

4.3 Narkotikabrott

Inledningsvis konstaterades att antalet registrerade narkotikabrott till syvende och sist återspeglar hur polisen förlägger sina resurser i tid och rum. Statistiken över antalet upptäckta innehav, eget bruk och överlåtelser samt försäljning ger inget entydigt svar på hur tillgången till narkotikaklassade preparat utvecklats över tid, utan endast att det finns ett etablerat rekreationsbruk och stadigvarande missbruk bland i kommunen. Särskilt anmärkningsvärt är

⁵ Huvudkategorin misshandel mot kvinna/man 18 år eller äldre är sedan 2019 uppdelad efter fyra relationstyper; närstående genom parrelation, närstående genom släktskap/familj samt bekant genom annan slags relation, och obekant. På grund av de nya indelningarna, samt förändrat registrerings sätt hos Polismyndigheten under 2020, är statistiken avseende närstående och bekanta relationer inte jämförbar över tid.

⁶ Med misshandel avses i sammanhanget ringa misshandel, misshandel av normalgraden och grov misshandel.

⁷ Under perioden fr.o.m. år 2019 t.o.m. juli 2024 upprättade socialtjänsten i Ånge kommun 20 aktualiseringar rörande våld i nära relation.

att allt yngre individer anträffas narkotikapåverkade eller i sällskap med äldre kommuninvånare med en känd missbruksproblematik. Underförstått är detta ett angeläget preventionsområde för kommunens verksamheter i samverkan med LPO Medelpad och andra externa aktörer.

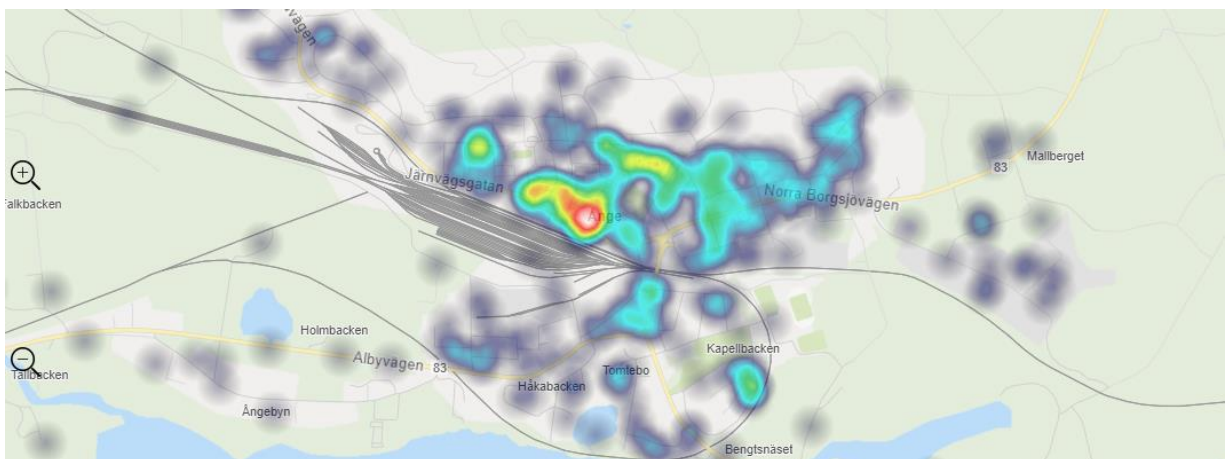
4.4 Bedrägeribrott

Inledningsvis konstaterades att de anmälda bedrägeribrotten i Ånge kommun ökat väsentligt – 197 procent – sedan år 2014 till 2023. På riksnivå är motsvarande ökning 53 procent under det senaste decenniet. Bakom den lavinartade trenden står huvudsakligen kortbedrägerier och bedrägeri genom social manipulation med syftet att komma över målsägandes bankuppgifter. Tillvägagångssätten vid brotten har visat sig variera beroende på brottsoffrens ålder. Den yngre generationen utsätts i högre utsträckning än äldre för olaga hot och våld, medan den äldre generationen luras på sina tillgångar genom att försättas i försåtliga situationer. I den sistnämnda gruppen finns också det största antalet målsäganden och potentiella framtida brottsoffer. Samtidigt antyder resultatet från den Nationella trygghetsundersökningen att utsattheten för kort- och kreditbedrägerier bland Ånges kommuninvånare och befolkningen i hela Västernorrlands län varit generellt lågt i jämförelse med riksgenomsnittet mellan åren 2017 och 2022. I den senaste undersökningen uppgav 2,2 procent av respondenterna i Ånge kommun att de blivit utsatta för kort-/kreditbedrägeri (vid minst ett tillfälle) under föregående år; att jämföra med 2,6 procent på länsnivå och 3,8 procent på riksnivå. Med det sagt bör både anmälningsstatistiken och enkätresultaten tolkas med försiktighet av två skäl. För det första föreligger sannolikt ett betydande mörkertal för bedrägeribrott på försöksstadiet. För det andra omfattar den Nationella trygghetsundersökningen ett tvärsnitt ur befolkningen mellan 16 och 84 år, vilket sannolikt utesluter många brottsutsatta i den övre ålderskvartilen.

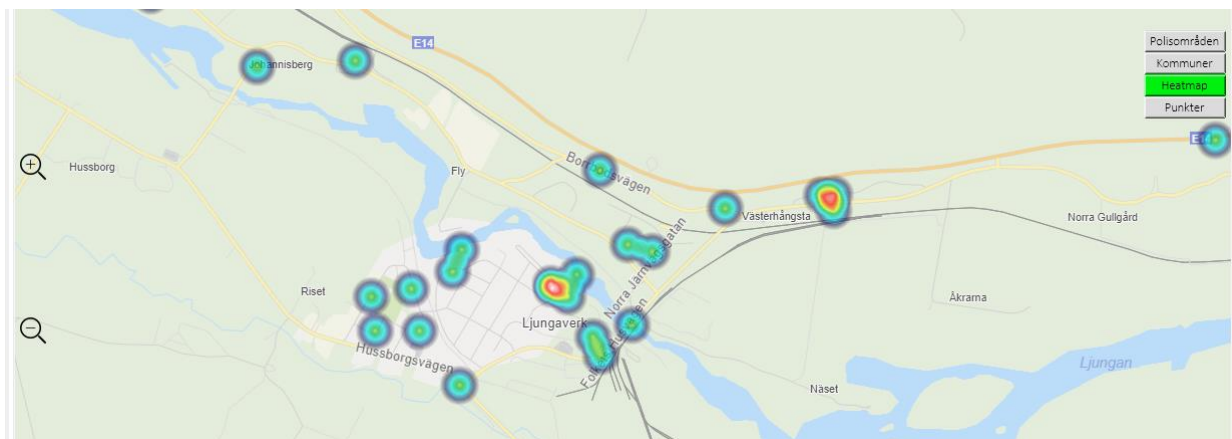
4.5 Brott utsatta områden

I detta avsnitt presenteras den geografiska fördelningen av de polisanmälda brotten som ingår i kartläggningen. Att visualisera statistiken underlättar vid uppföljning av kriminalitetens utveckling och koncentration till vissa områden. Kartorna nedan visar i olika färgskalor vart det sker flest brott i kommunen. Desto rödare området är, desto fler brott har anmälts där än på motsvarande vis i de blå och grå områdena. Föga överraskande står de tre tätorterna Ånge, Ljungaverk och Fränsta ut; koncentrationen av brott inom samvarierar med befolkningstäthet, antalet offentliga samlingsplatser samt serviceutbud och sålunda med frekvensen av besökare på de markerade platserna. På huvudorten är brotten koncentrerade kring torget och centralstationen och det är huvudsakligen tal om upptäckta narkotikaöverlåtelser respektive innehav. I Ljungaverk finns två större anhopningar i bostadskvarteren kring Villagatan och Åkervägen. I Fränsta är brotten koncentrerade till bostadskvarter och livsmedelsbutiker som ligger utmed Fränstavägen i östlig riktning.

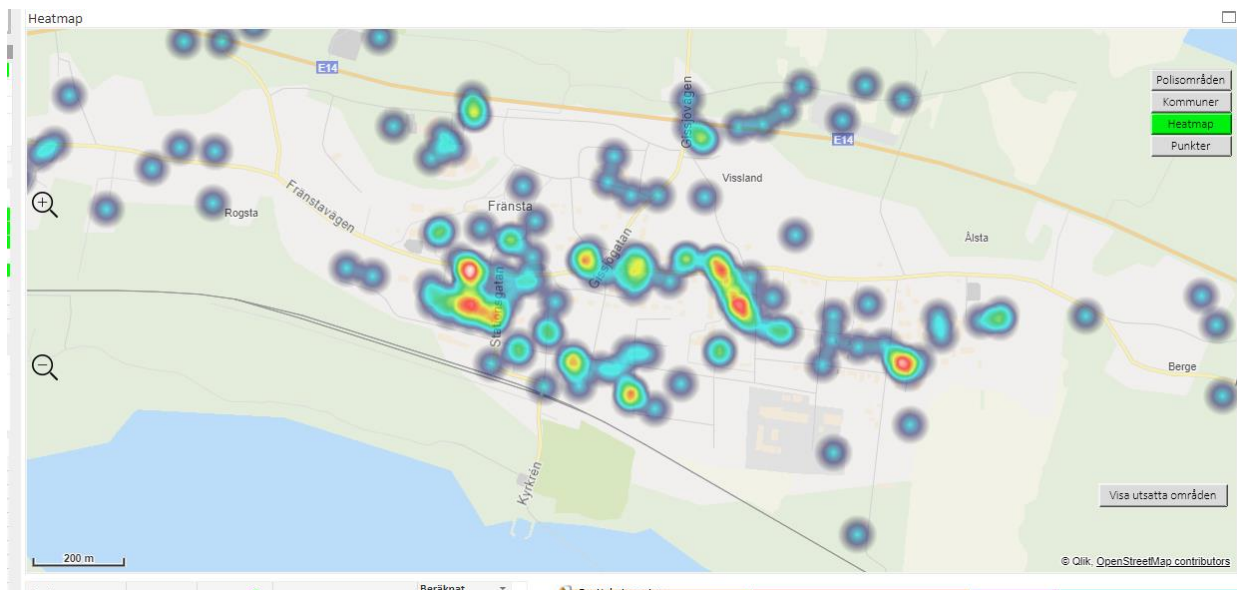
Ånge tätort

Ljungaverk

Fränsta

5. Självrapporterad utsatthet för brott

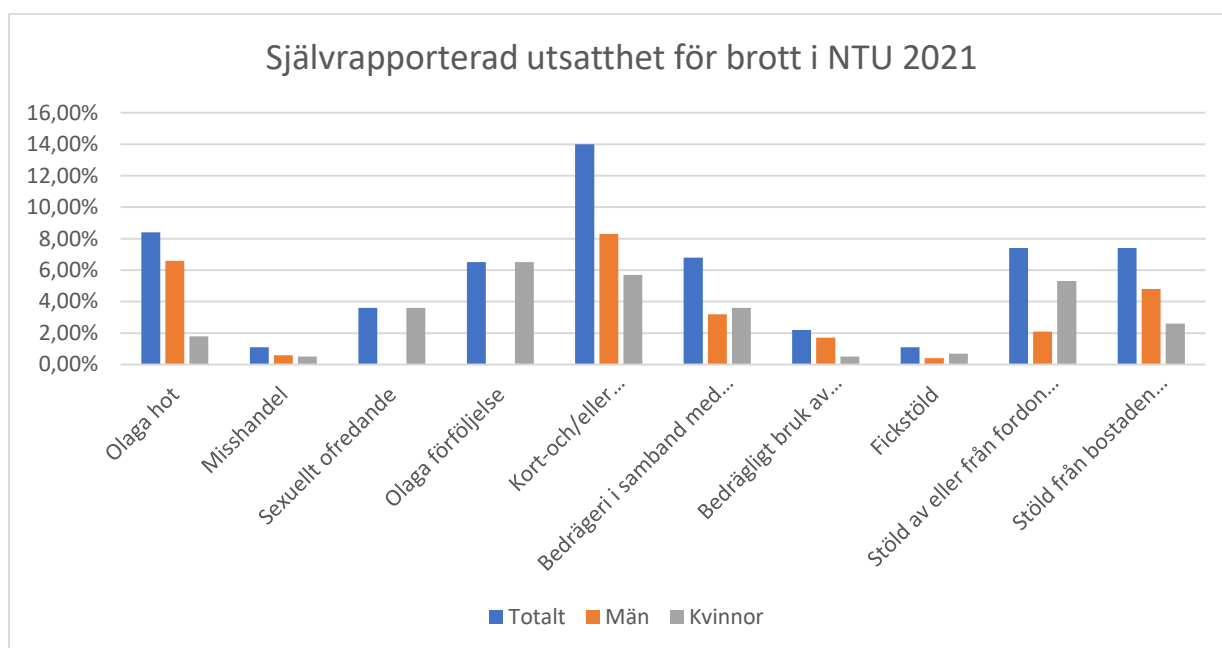
I detta avsnitt presenteras resultat avseende kommuninvånarnas självrapporterade utsatthet för brott i den Nationella trygghetsundersökningen (NTU).⁸ Brottsförebyggande rådet genomför årligen denna enkätundersökning med avsikt att studera utvecklingen av befolkningens utsatthet för brott samt deras trygghet och förtroende för rättsväsendet. Svaren bygger på ett riksrepresentativt slumpmässigt urval om 200 000 individer i spannet 16 till 84 år. Tillvägagångssättet ska tillgodose en god spridning av respondenter och för att resultaten ska vara giltiga för mindre geografiska områden likt kommuner och lokalpolisområden. För Ånge kommun finns svarsunderlag i NTU från år 2021 avseende utsatthet för brott fördelat över manliga och kvinnliga respondenter. Det bör noteras att endast 84 kommuninvånare besvarade enkäten denna omgång. Till följd av det begränsade underlaget saknas detaljerade svarstendenser i olika ålderskategorier. Svarsunderlaget omfattar följande tio brottstyper:

- Olaga hot
- Misshandel
- Sexuellt ofredande
- Olaga förföljelse
- Kort- och/eller kreditbedrägeri
- Bedrägeri samband med köp och/eller försäljning av personlig egendom/ägodel
- Bedrägligt bruk av konto- och/eller personuppgifter
- Fickstöld
- Stöld av eller från fordon (cykel och/eller motordrivet fordon)

⁸ Källa: Brottsförebyggande rådet. Nationella trygghetsundersökningen 2024.

- Stöld från bostaden och/eller den egna angränsande tomten

Enligt diagrammet nedan uppgav hela 14 procent av deltagarna att de blev utsatta för kort- och/eller kreditbedrägerier under 2021, vilket gör brottstypen till den mest förekommande i enkätundersökningen. I sin tur har 8,4 procent av respondenterna erfarenhet av olaga hot medan 7,4 procent har utsatts för stöld av eller från fordon respektive stöld från bostaden alternativt stöld av lösöre från den egna tomten. Därefter följer bedrägeri i samband med försäljning av privat ägodel och/eller egendom med 6,8 procent av alla respondenter. Uppseendeväckande nog har hela 6,5 procent av de svarande erfarenheter av olaga förföljelse av en och samma person

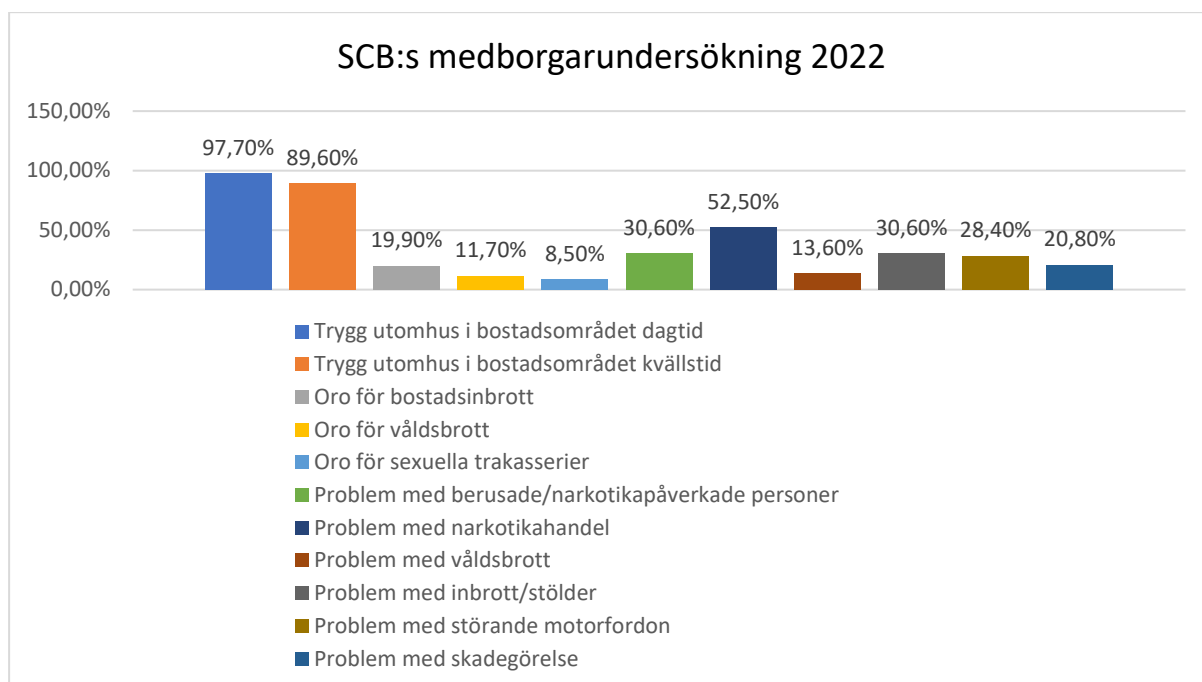

vid upprepade tillfällen under det föregående året. Detta i form av önskade besök, telefonsamtal/SMS eller via meddelanden eller sociala medier alternativt via brev. Notera att det uteslutande är kvinnliga respondenter som delar sådana erfarenheter. Så är även fallet vid sexuella ofredanden, som 3,6 procent av deltagarna utsattes för under år 2020. Bland återstående brottskategorier återfinns inga anmärkningsvärda resultat. Det är emellertid intressant att studera diskrepansen mellan andelen med erfarenhet av kort- och/eller kreditbedrägerier med andelen som fått sina konto- och/eller personuppgifter otillbörligt nyttjande. Skillnaden i svarsandelar skulle kunna tolkas som att flera brott avbryts av de tilltänkta brottsoffren redan på försöksstadiet och innan de lider skada av bedrägerierna.

6. Otrygghet bland kommuninvånarna

I detta avsnitt fördjupas resultaten från den Nationella trygghetsundersökningen med betoning på kommuninvånarnas trygghet. Med trygghet avses oron att utsättas för brott mot enskild person, som vilket omfattar de ovan listade tio brottskategorierna. I detta sammanhang finns svarsunderlag från NTU för åren 2020 och 2022. För att nyansera resultaten tillämpas även resultat från Statistiska centralbyråns årliga medborgarundersökning som genomförs på

uppdrag av kommuner. Denna enkätundersökning ger svar på hur invånarna bedömer att kommunen sköter sina verksamheter och vilket inflytande de anser sig ha på kommunala beslut. Frågeformuläret innehåller även frågor om oron att utsättas för brott och har vissa likheter med innehållet i NTU, men också betydande skillnader i frågornas precision. Som framgår i diagrammet nedan har SCB:s frågor om (o)trygghet inte alltid har en direkt koppling till oro att utsättas för brott. En ytterligare begränsning är att resultaten för manliga respektive kvinnliga respondenter inte redovisas separat.

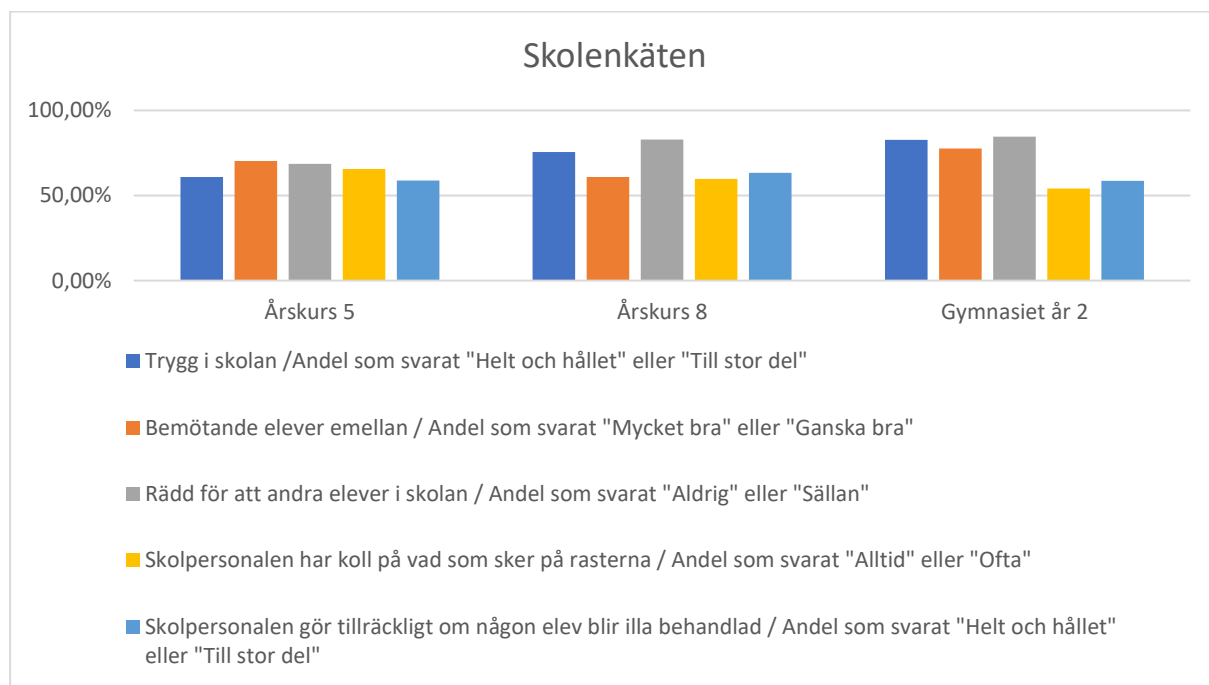
Inledningsvis kan konstateras att den absoluta majoriteten av respondenterna känner sig trygga med att vistas utomhus i sina bostadsområden under såväl dagtid som kvällstid. Samtidigt uppger var femte svarande att de är oroliga att drabbas för bostadsinbrott, medan drygt var tionde respektive knappt var tionde oroar sig för att drabbas av våldsbrott respektive utsättas för sexuella trakasserier. Mer uppseendeväckande är att drygt hälften av respondenterna uppger att narkotikahandel är ett problem i kommunen. I sin tur uppger närmare en tredjedel att närvaro av individer som uppfattas som berusade och/eller narkotikapåverkade utgör ett problem på orten. En lika stor andel anser att inbrott och stölder vara ett bekymmer. En knapp tredjedel anser att ordningsstörningar i trafikmiljön är angelägna att få bukt med. Det går emellertid inte att utläsa de olika problemens förekomst och koncentration i olika delar av kommunen. Detta skulle kunna utgöra uppslag till en fördjupad lokal kartläggning.

7. Brott i skolan

Skolan behöver erbjuda en trygg miljö för barn och unga att vistas i för att tillgodose skolplikten för alla grundskoleelever. Trygghetsskapande och brottsförebyggande insatser i skolan syftar till att öka kunskapen bland elever och personal om brottslighetens konsekvenser både i och

utanför skolmiljön. I Ånge kommun finns en väl etablerad samverkan mellan skolan, polisen, socialtjänsten och fältassistenter för att fånga upp avvikande beteenden bland elever och mobilisera gemensamma åtgärder. Enligt LPO Medelpad kommer relativt få anmälningar om olaga hot, ofredanden och misshandel från skolorna i kommunen. Det händer emellertid att initialt godartade upptåg mellan elever övergår i fysiska konfrontationer. I sin tur framkommer vittnesmål om kränkningar med rasistiska, homofobiska och sexuella förtecken i samtal med eleverna, utan att några sådana ofredanden anmälts av berörda skolor. Därtill upprättas sällan orosanmälningar rörande elevers bruk av alkohol och droger alternativt vårdnadshavare som inte hanterar polisens delgivna oro för deras barn på ett konsekvent sätt. Nämnda tendenser påvisar att det är viktigt att kommunen fortsätter arbeta för att öka tryggheten och arbeta brottsförebyggande i skolan.

För att kartlägga barn och ungdomars situation i kommunens skolor tillämpas resultaten från Skolenkäten som är en del av Skolinspektionens regelbundna tillsyn. I myndighetens uppdrag ingår att granska all skolverksamhet i riket för att säkerställa alla elevers lika rätt till god utbildning i en trygg miljö. Enkäten besvaras elektroniskt under schemalagd tid av elever i årskurs 5 och 8 samt andra året i gymnasieskolan. Alla respondenter är anonyma. Enligt Skolinspektionens databas SIRIS avser det senaste svarsunderlag från Ånge kommun höstterminen 2024. Notera att undersökningen endast omfattar kommunala skolor och att resultaten presenteras på kommunnivå till skillnad från uppdelade över olika skolenheter.

Skolenkäten innehåller flera frågeområden rörande skolornas utbildningsverksamhet och psykosociala miljö. För kartläggningens syfte har två frågeområden - Trygghet och Skolornas arbete för att förhindra kränkningar - valts ut som de mest fundamentala. Resultaten presenteras i diagrammet ovan och påvisar betydande skillnader mellan de tre årskurserna rörande deras

trygghet i skolmiljön. Uppskattningsvis 61 procent av eleverna i årskurs fem instämmer helt och hållet eller till stor del i påståendet att de känner sig trygga i skolmiljön. Motsvarande andel i årskurs åtta är 76 procent respektive 83 procent under andra året på gymnasiet. I sin tur skattar 70 procent av respondenterna i årskurs fem bemötandet elever emellan som mycket bra eller ganska bra. Motsvarande andel i årskurs åtta är 61 procent respektive 78 procent under andra året på gymnasiet. Fördelningen på de två nämnda frågepåståendena kan jämföras med att 69 procent av eleverna i årskurs fem, 83 procent av eleverna i årskurs åtta och 85 procent av eleverna i årskurs två gymnasiet uppger att de aldrig är sällan känner sig rädda för andra elever i skolmiljön. Beträffande erfarenheterna av skolpersonalens agerande anser 66 procent av eleverna i årskurs fem, 59 procent av eleverna i årskurs åtta och 54 procent av eleverna i årskurs två gymnasiet att skolpersonalen har god uppsikt över vad som händer på rasterna. Jämförelsevis litar 59 procent av eleverna i årskurs fem, 63 procent av eleverna i årskurs åtta och 59 procent av eleverna i årskurs två gymnasiet på att skolpersonalen gör tillräckligt om någon elev blir illa behandlad.

Resultaten bör tolkas som att trygghet i skolmiljön har ett vidare omfång än de fyra tematiskt närliggande frågepåståenden som ingår i enkäten. Det föreligger också betydande könsskillnader i svarstendenserna som inte kan förbises och dessa är mest iögonfallande i årskurs fem. Här instämmer knappt hälften av flickorna helt och hållet eller till stor del i påståendet att de känner sig trygga i skolmiljön medan motsvarande andel pojkar uppgår till närmare tre fjärdedelar. Jämförelsevis instämmer 68 procent av flickorna respektive 85 procent av pojkarna i årskurs åtta i samma påstående. Motsvarande fördelning i årskurs två på gymnasiet är 76 procent av flickorna respektive 91 procent av pojkarna. Mycket tyder sålunda på att andelen trygga elever ökar proportionellt ju äldre eleverna blir och att könsskillnaderna minskar om än består.

8. Demokrati- och systemhotande brottslighet

8.1 Våldsbejakande extremism

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt mål. I Sverige rör det sig huvudsakligen om islamistiska, högerextremistiska och vänsterextremistiska miljöer. Ånge kommun har för närvarande en etablerad högerextremistisk rörelse, men det är oklart om den bör definieras som nynazistisk, nyfascistisk eller som vit nationalism. Rörelsen har förgreningar till angränsande orter i Medelpad, men det är oklart hur många kommuninvånare som är anslutna till miljön. Kommunen arbetar strukturerat med Center för våldsbejakande extremism (CVE) med att uppdatera lägesbilder varje månad för att avgöra behovet av punktinsatser i samverkan mellan socialtjänst och polis.

8.2 Organiserad brottslighet och välfärdsbrott

I dagsläget finns ingen kännedom om att Ånge blivit hem- och/eller vistelseort för tungt kriminellt belastade individer med stort våldskapital och låga trösklar för att begå skjutvapen- och/eller sprängdåd på orten. Likväl är kommunen inte immun mot organiserad brottslighet. Framtida storskaliga industrietableringar i Västernorrland kommer med all sannolikhet påverka den lokala samhällsbilden med infrastrukturprojekt och, i sin tur, fler arbetstillfällen och sålunda en tilltagande befolkning i kommunen. I denna utveckling finns en stor risk att kriminella nätverk ser möjligheter att förkovra sig ekonomiskt och därmed få både anknytning till och förankring i kommunen. I synnerhet riskerar arbetslivskriminalitet såsom människoexploatering bli ett framtida problem, vilket har adresserats av andra kommuner runt om i riket som erfar storskaliga industrisatsningar. Ett angränsande ytterligare potentiellt problemområde rör en ökad förekomst av välfärdsbrott; att offentliga utbetalningar likt ROT- och/eller RUT-avdrag, försörjningsstöd, assistansersättning och omställningsstöd betalas ut på felaktiga grunder. Sammantaget finns fog för att kommunen, i samråd med externa aktörer, framgent bedriver ett aktivt förebyggande arbete inom nämnda områden.

8.3 Otillåten påverkan och korruption

Nämnda samhällsomvandling medför en ökad risk för korruption och otillåten påverkan bland både förtroendevalda och tjänstepersoner. Otillåten påverkan förekommer redan idag gentemot kommunens beslutsfattare i form av hot om att ändra ofördelaktiga beslut.

8.4 Människohandel och prostitution

Inga misstankar och/eller polisanmälningar gällande prostitution och/eller människohandel har upprättats sedan år 2020 i Ånge kommun. LPO Medelpad bedömer emellertid att det finns både köpare och säljare på orten även om ingen ännu kommit till deras kännedom.

8.5 Hatbrott

Hatbrott syftar ytterst på en straffskärpningsregel och kan avse en mängd olika brottstyper där motivet varit att kränka någon på grund av fördomar baserade på hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosuppfattning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck eller annan liknande omständighet. I Ånge kommun upprättades under åren 2022 och 2023 totalt 22 polisanmälningar om hatbrott med främlingsfientliga förtecken. Denna företeelse ingår i kommunens löpande lägesbilsarbete för att främja tidig upptäckt och för att kunna mobilisera åtgärder innan antipatier övergår i lagöverträdelser.

8.6 Miljöbrott

Ånge kommun har en gemensam bygg- och miljönämnd med Bräcke kommun sedan år 2018. Förvaltningarna finns hos båda kommunerna och nämnden ansvarar för bland annat livsmedel, miljö- och hälsoskydd. Bygg- och miljönämnden ser att miljöbrott är ett komplext område eftersom ett ärende ofta börjar som ett klagomål eller en tillsyn, som sedan under utredningens gång visar sig vara ett miljöbrott. Dessutom omfattar bygg- och miljönämndens arbete stora

geografiska områden. Nämnden har tillsynsansvar i två, till ytan stora och glesbebyggda, kommuner där många miljöbrott kan undgå upptäckt. I slutändan är det en resursfråga att aktivt upptäcka miljöbrott ute i anslutning till bilvägar eller terrängen. Under sådana förutsättningar rubriceras flera miljöbrott under utredningens gång från att initialt rapporteras in som klagomål eller tillsyn. Att så förhållandevis få misstänkta miljöbrott rapporteras kan bero på bristfällig kunskap gällande vad som utgör i sammanhanget. Med ett betydande mörkertal blir det emellertid svårt att avsätta de resurser som krävs för att hantera dessa brott. Från och med år 2020 till och med oktober 2024 rapporterades följande händelser:

- 18 fall av nedskräpning, dumpning av avfall, eldning av sopor osv.
- 8 fall av oljeutsläpp och/eller orenat avloppsvatten osv.
- 10 dumpade skrotbilar
- 19 fall av oljeläckage och/eller fordonsbrand osv.

8.7 Brott mot näringslivet

Brottslighet riktad mot företag är ett omfattande problem på riksnivå. Näringsidkares utsatthet handlar oftast om stölder och skadegörelse, men det finns även en problematik med olika former av hot och utpressning. Arbetsgivarorganisationen Svenskt näringsliv inventerar årligen sina branschmedlemmars utsatthet för brott genom en enkät. Denna undersökning har flera förtjänster, i synnerhet eftersom mörkertalet i förhållande till kriminalstatistiken är omfattande. Enkätresultaten redovisas på såväl länsnivå som på kommunnivå. Inledningsvis kan konstateras att brottsutsatta företag finns i hela landet, men att andelen utsatta företag är högre i södra Sverige än i norr. De tre mest brottsutsatta verksamhetsgrenarna är handel följd av besöksnäring och byggsektorn. I ögonfallande uppgav 46 procent av de tillfrågade företagen att de inte polisanmälde något av de brott som de drabbades av under de senaste 12 månaderna. Det vanligaste skälet var uppfattningen att anmälan sällan leder till någon åtgärd följt av att brottet inte bedömdes vara tillräckligt allvarligt för att kontakta polisen. Bland medlemsföretagen i Västernorrland uppgav 43 procent att de drabbades av brott vid åtminstone ett tillfälle under 2023, vilket ska jämföras med 36 procent i riksgenomsnitt. Resultatet innebär att Västernorrland intar tredjeplatsen då samtliga 21 län rankas från det mest till minst brottsutsatta länet. Vidare uppger 73 procent av företagen i Västernorrland att de inte anmäler samtliga brott man utsatts för i jämförelse med 68 procent på riksnivå. Detta vittnar om en omfattande dold brottslighet.

Undersökningar som syftar till att visa brottens konsekvenser tenderar att lägga fokus på vad kriminaliteten kostar, både för det enskilda företaget och för samhället i stort, samt vilka åtgärder företaget har vidtagit för att motverka kriminaliteten. Men beroende på hur brottet hanteras av rättsväsendet finns det flera andra konsekvenser som sällan nämns när brott mot näringslivet diskuteras. I Ånge kommunen uppger 7 procent av företagen att brottsligheten och den otrygghet som följer i dess spår påverkar dem negativt, vilket ska jämföras med

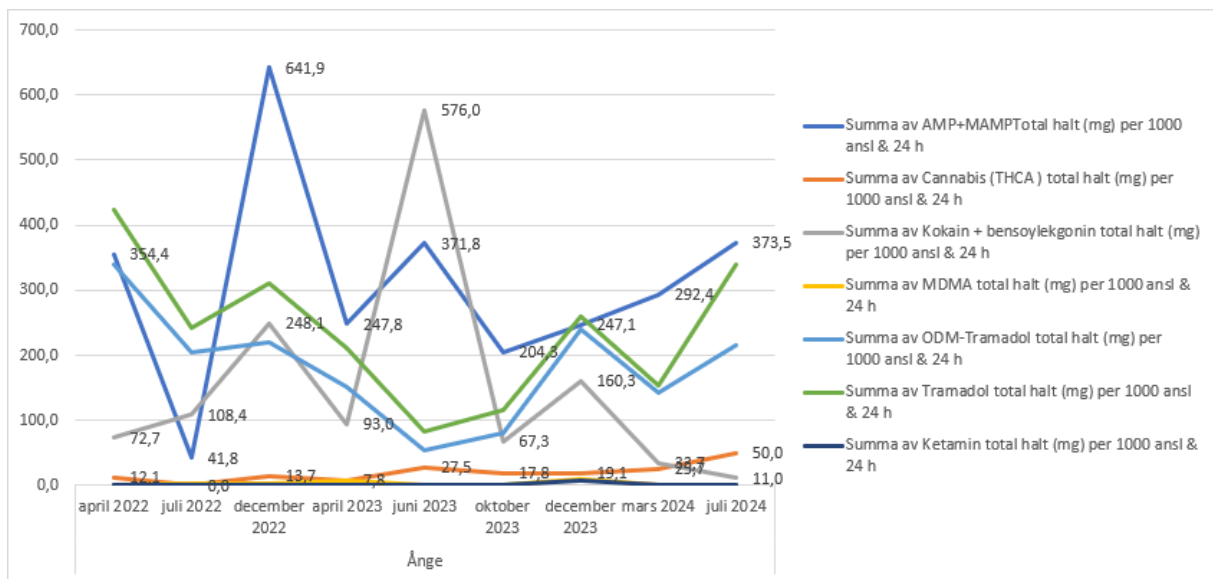
motsvarande 16 procent på länsnivå. Detta innebär att de tillfrågade företagen i Ånge erfar minst negativa konsekvenser vid utsatthet för brott av länets samtliga sju kommuner.

9. Alkohol, narkotika, doping, tobak och spel (ANDTS)

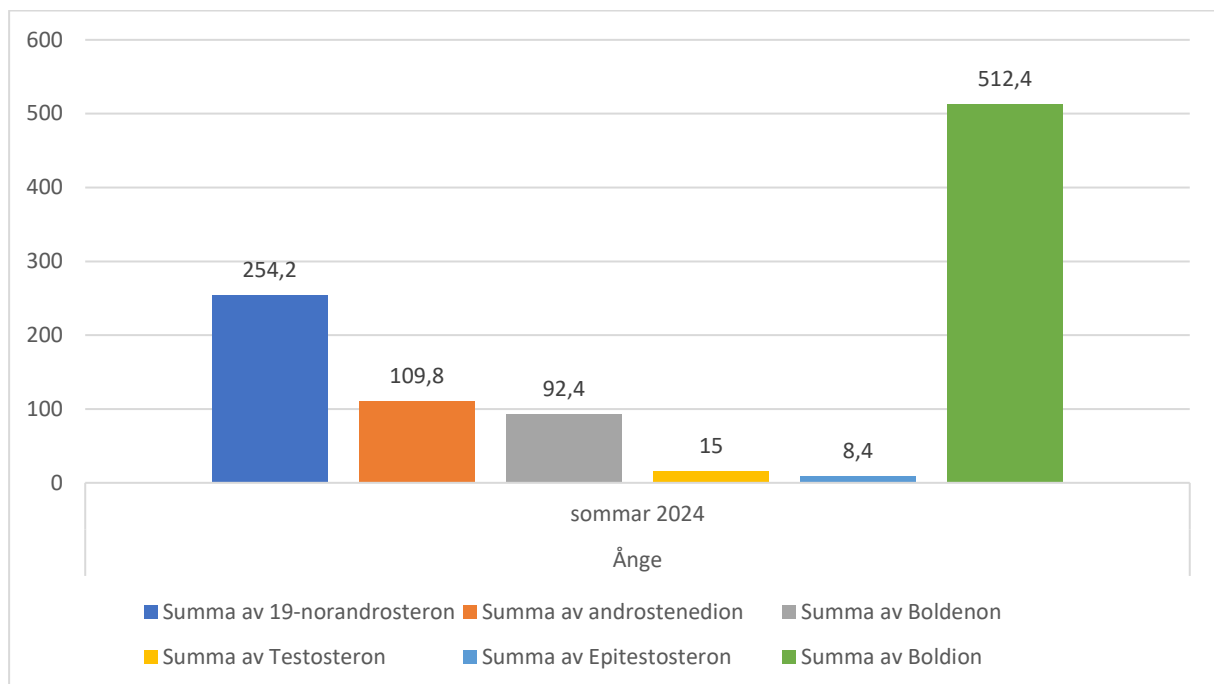
I detta avsnitt behandlas trender rörande bruk av alkohol, narkotika, doping, tobak och spel som kan vara förknippade med kriminalitet under åren 2020 till 2024. Sammanställningen bygger på statistik från polisen, avloppsvattenmätningar och skolundersökningar.

9.1 Avloppsmätningar

Länsstyrelsen Västernorrland hjälper till att mäta narkotikaspår i avloppsvatten i kommunerna för ett komplement till enkätundersökningar om narkotikavanor och övriga enkäter från polisen, socialtjänst och hälso- och sjukvården. Avloppsvattenmätningarna mellan 2022 och proverna under sommaren 2024 i Ånge kommun påvisar höga halter av amfetamin, kokain och tramadol uttryckta som halter i milligram per 1000 anslutna personer till reningsverket per 24 timmar.

Den första analysen från avloppsvattenmätningarna sommaren 2024 fokuserade på dopningspreparat och påvisade följande resultat uttryckt som milligram per 1000 anslutna invånare per 24 timmar. Enligt diagrammet nedan fanns vid detta första tillfälle spår av flera dopningspreparat i vattnet och att värdena ligger inom samma skala som för spåren av olika narkotika-substanser.

9.2 Regional totalundersökning av elevers erfarenheter av ANDTS 2023

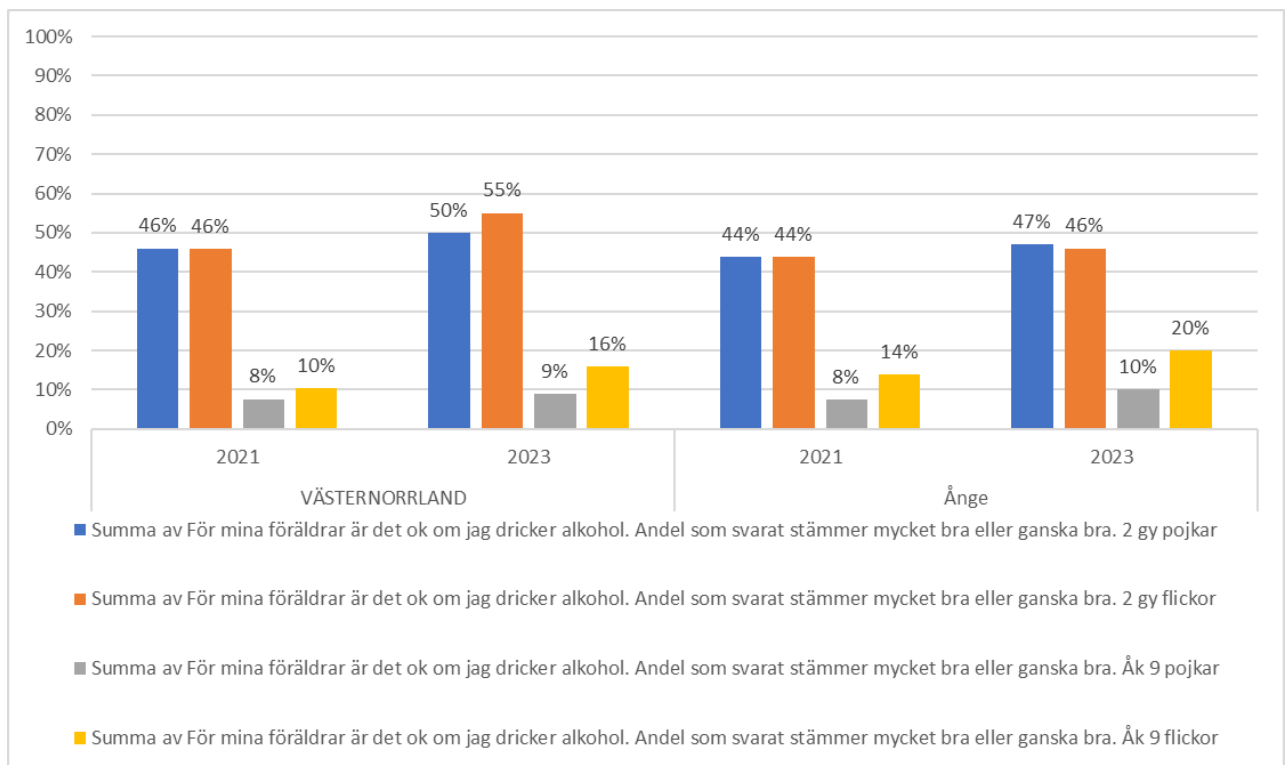
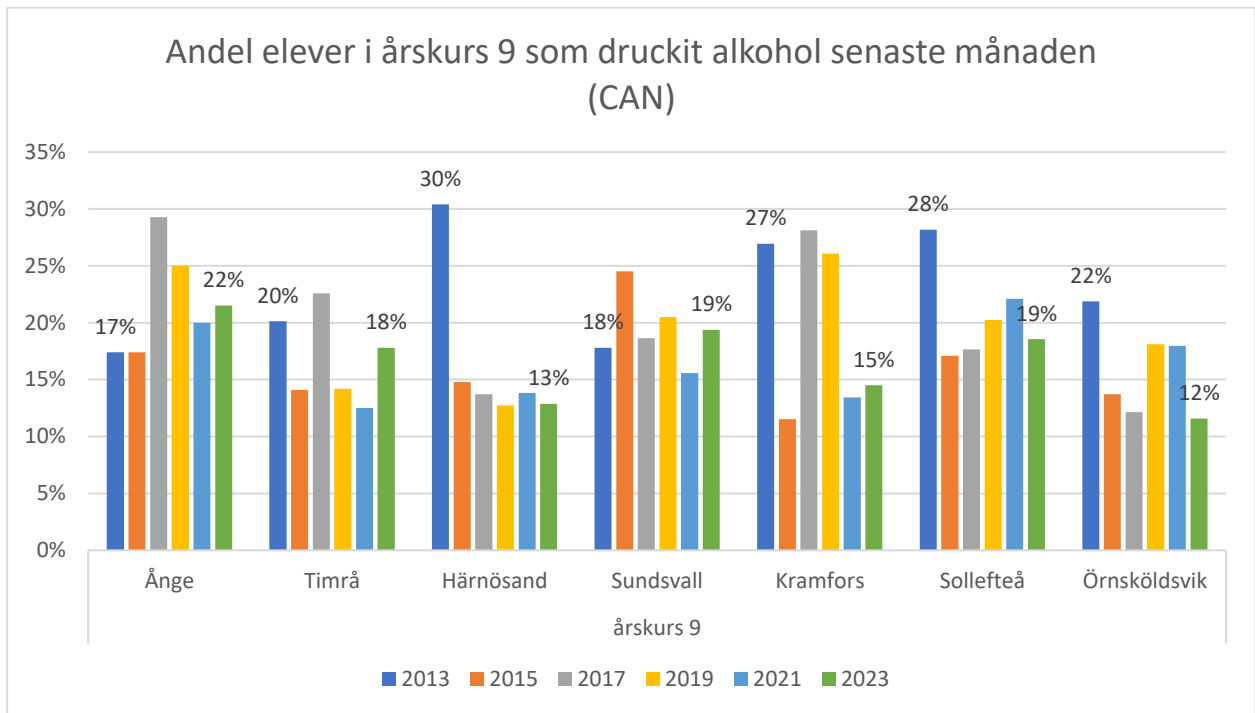
Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) genomför vartannat år en enkätundersökning om erfarenheter av alkohol, narkotika, doping, tobak och spel om pengar (ANDTS) bland elever i årskurs nio respektive under andra året på gymnasiet i länet på uppdrag av Region Västernorrland.⁹ Undersökningen belyser bland annat erfarenheter inom ANDTS-området. Resultatet utgör en central kunskapskälla för att kunna vidta rätt förebyggande åtgärder på nationell, regional och lokal nivå.

Enligt den senaste undersökningen från år 2023 har alkoholkonsumtionen och antalet rökare i länet minskat under längre tid medan snusandet har ökat – främst nikotinpåsar - och användningen av vejs har blivit mer utbredd. Narkotikaerfarenheten har inte ändrats de senaste 20 åren och användandet av läkemedel, icke-förskrivna, av sömn- eller lugnande medel har inte ändrats de senaste 30 åren. Sniffning, boffing och lustgas ligger på låga nivåer, doping med erfarenheten av anabola androgena steroider (AAS) har inte ändrats de senaste 20 åren och det finns en ökning av andelen av ungdomarna under 18 år, främst killar, som spelat om pengar.

Alkohol

Jämfört med länets kommuner ligger Ånge kommun ganska högt, enligt tabellen nedan, i frågan om andelen som dricker alkohol av elever i årskurs nio. Det förekommer alltså alltid langningsbrott när så unga personer uppger alkoholkonsumtion eftersom de är minderåriga.

⁹ Källa: CAN (2023). *Ungas erfarenheter av alkohol, narkotika, doping, tobak och spel*. CAN:s Nationella skolundersökning 2023.

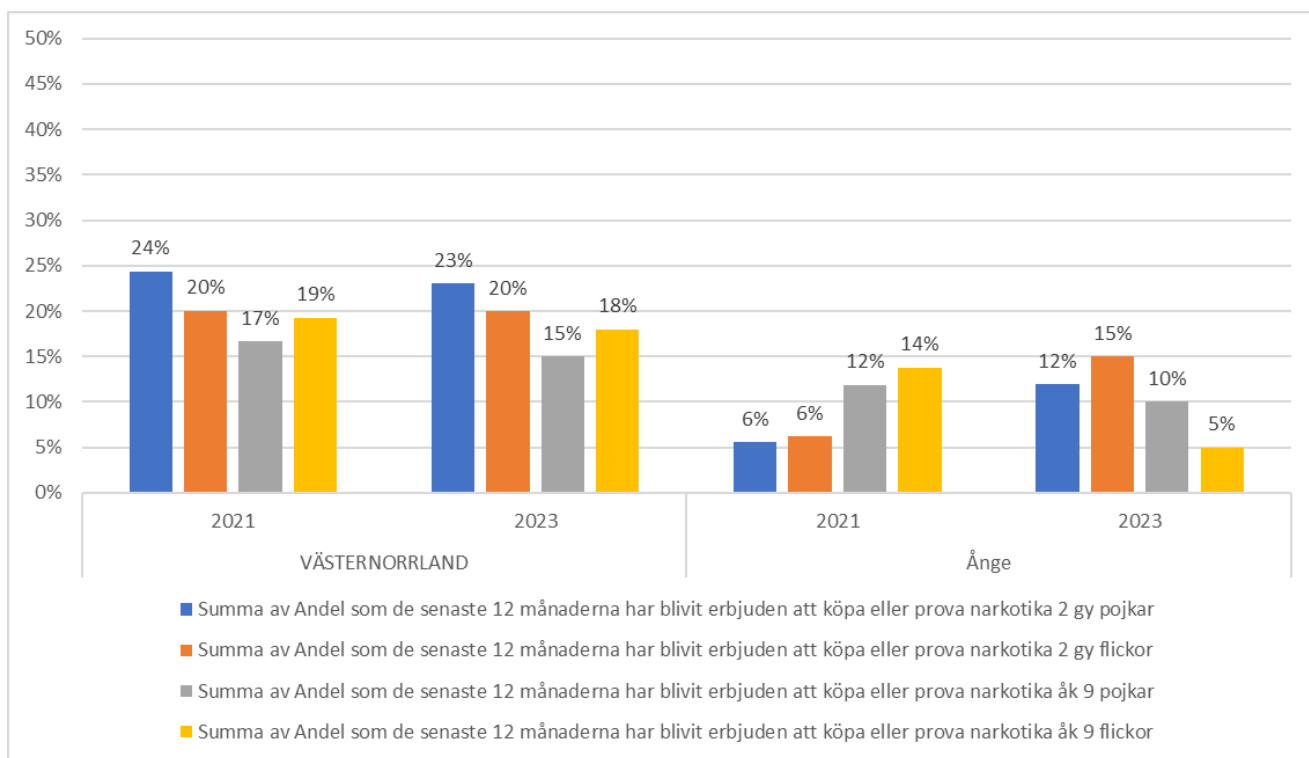

Nästan hälften av gymnasieeleverna i kommunen uppfattar att deras föräldrar tycker att det är ok om de dricker alkohol. Minst restriktiva verkar föräldrar vara till att bjuda sina minderåriga flickor på alkohol hemma, jämfört med pojkarna. Ungdomar som får alkohol av sina föräldrar dricker statistiskt sett mer, och får i större utsträckning problem på kort och lång sikt.

Narkotika

Tjejer på gymnasiet uppger i högre grad än killar att de erbjuds narkotika, men det kan vara frågan om en slumpmässig variation – det är generellt en högre andel killar som kommer i kontakt med narkotika och som använder det. Sett till länsnivå (lite osäkra data för kommunen på grund av lågt antal svar) anser ungefär var tredje kille på gymnasiet och i årkurs nio, att det är ingen eller liten risk att ta skada av att använda cannabis varje helg (Länsstyrelsen Västernorrland).

Risikfaktorer för att använda narkotika är bland annat att använda andra substanser (alkohol, tobak/nikotin), ha en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) och ha svaga skolresultat. Bristande faktakunskap om narkotika har också visat sig hänga ihop med liberala attityder till narkotika.¹⁰

¹⁰ Källa: Jakobsson, M. (2014). Röka, kröka och knarka 2014. Användning av droger bland gymnasieungdomar i Norrbotten.

10. Sociala faktorer

10.1 Gymnasiebehörighet

Det har pågått en satsning inom utbildningsavdelningen med att öka behörigheten till gymnasiet som varit låg historisk. En satsning mot ökad skolnärvaro har gett resultat där fler ungdomar/elever når målen genom att vara på plats i skolan, vilket givet resultat i fullständiga betyg och ökad möjlighet till att söka sig till gymnasiet. Tabellen nedan visar resultat från 2019 – 2023 för hur många elever (%) är behöriga till yrkesprogram samt som har godkänt i alla ämnen.

Gymnasiebehörighet					
Kommun	Uppgift	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Ånge	Andel (%) behöriga till yrkesprogram	76,3	67,4	79,5	80,8
Ånge	Andel (%) som fått godkänt betyg i alla ämnen	57,5	60,7	65,9	72,7

10.2 Barns ekonomiska utsatthet

Ekonomisk utsatthet definieras i denna inlägga som andelen barn som växer upp i hem med låg inkomststandard och med vårdnadshavare som uppstår försörjningsstöd. Låg inkomststandard betyder att ett hushåll inte har inkomster för att täcka de nödvändigaste levnadsomkostnaderna som hyra, mat och kläder. I sin tur har hushåll med försörjningsstöd svårt att bland annat täcka kostnader för livsmedel, kläder, skor, fritid, hälsa, hyra och mobiltelefon. Enligt Polismyndigheten rekryterar kriminella grupperingar taktiskt barn och unga som möjliggörare och gärningspersoner med utfästelser om ersättning i form av dyrare kläder och/eller mobiltelefoner som de och deras vårdnadshavare svårt kan bekosta.

År 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030 som innefattar 17 globala mål för hållbar utveckling. Under *Mål 1 – Ingen fattigdom*, ser vi ett snitt för Ånge kommun jämfört med hela snittvärdet för Sverige. Av grafen nedan framgår att Ånge kommun ligger inom riksgenomsnittet för ekonomisk standard för invånare upp till 19 år.

Jämförelse: Invånare, 0-19 år, med låg ekonomisk standard, andel (%) - (Ånge Värde: 19, År: 2022)

10.3 Åldersfördelningen i kommunen

I tabellen nedan redovisas åldersstrukturen i Ånge kommunen under åren 2020 till och med 2023. Till synes är det flest kommuninvånare i åldersspannet 65–79 år respektive 80 och äldre. Särskilt beaktansvärt ur ett längre perspektiv är att andelen invånare i åldersspannet 0–19 år respektive 20–64 år har minskat sedan millennieskiftet. Underförstått har andelen seniora invånare i kommunen ökat under de senaste 25 åren.

Nyckeltal	2020		2021		2022		2023		
	Ånge	Riket	Ånge	Riket	Ånge	Riket	Ånge	Riket	
Åldersstruktur									
Invånare 0-19 år, andel (%)	 	19.6	23.3	19.9	23.2	19.6	23.1	19.4	22.9
Invånare 20-64 år, andel (%)	 	52.9	56.6	52.2	56.5	51.7	56.5	51.5	56.5
Invånare 65-79 år, andel (%)	 	20.1	14.9	20.6	14.9	21.1	14.9	21.2	14.8
Invånare 80+, andel (%)	 	7.4	5.2	7.4	5.4	7.7	5.5	7.9	5.8
Demografisk försörjningskvot	 	0.89	0.77	0.92	0.77	0.93	0.77	0.94	0.77
Kommunstorlek									
Landareal, kvadratkilometer	 	3 050.17	407 283.53	3 050.17	407 283.54	3 050.17	407 283.54	3 050.17	407 283.53

10.4 Socialtjänsten, orosanmälningar - barn och vuxna

Inom socialtjänsten finns så kallade aktualiseringar, vilket betyder att socialnämnden får kännedom om en situation som kan leda till en åtgärd av socialnämnden. Myndigheter och yrkesverksamma inom bland annat hälso- och sjukvård, socialtjänsten och Polismyndigheten har skyldighet att genast anmäla till socialnämnden om ett barn far illa. Orosanmälan och åtgärder för barn och vuxna kan vara en viktig aspekt i det brottsförebyggande arbetet.

Orosanmälningar för barn och unga upp till 17 år sker om oro för att barnet far illa. Mellan 2019 – juli 2024 ligger statistiken om antal flest aktualiseringar högst under 2021 och 2022, ingen analys av detta har gjorts men vi vet att vi hade flera ärenden där det var många barn i varje familj och dessa anmäldes flera gånger och då stiger antalet anmälningar fort.

Aktualiseringar 0-17 år

År	2019	2020	2021	2022	2023 (fram till juli) 2024
Antal	521	527	570	634	516
					350

Aktualiseringar från 18 år

År	2019	2020	2021	2022	2023 (fram till juli) 2024
Antal	68	94	138	113	149
					126

Aktualiseringar för vuxna från 18 år innefattar bland annat skadligt bruk och beroende, våld i nära relation samt psykisk ohälsa. Från och med 2019 till och med juli 2024 ligger statistiken om flest aktualiseringar högst under 2021 och 2023. Då ökningen ändå inte anses vara så hög så har ingen analys genomförts. Det ska tillstås att kommunen nyligen digitaliserade förändret kring orosanmälningar, vilket underlättar för både allmänheten och för anställda inom skola och barnomsorg att anmäla vid misstanke om missförhållanden. Den administrativa förändringen kan komma att rendera i en ökning av anmälningar framgent.

10.5 Suicid

Socialstyrelsen sammanställer årligen dödsorsaker för avlidna i befolkningen. Under perioden 2010–2021 tog 444 personer sina liv i Västernorrland (alltså ca. 37 personer per år). Statistiken avser personer som var 15 år eller äldre. I Ånge kommun tog totalt sex kommuninvånare (15 år och äldre) sina liv under 2019 – 2022. Underlaget för 2023 är ännu inte bekräftat (dödsfallsutredningar tar tid).

De självmordsmetoder som användes var, liksom i resten av riket, till största delen förgiftning och hängning. Även könsfördelningen liknar den för hela riket, med en kraftig övervikt av män. Under perioden begick 339 män (76,4 procent) och 105 kvinnor (23,6 procent) självmord i Västernorrland.